

Putovanie po pokladoch našej histórie

S osobnými tipmi
od blogera
Rada Hoppeja
„Nie je túra
bez Štúra“

Slovenské **HRADY,**

ako ich nepoznáte

~čarovné~
SLOVENSKO

Slovenské
HRADY,
ako ich nepoznáte

Zostavila
Simona Hricišinová

~čarovné~
SLOVENSKO

Lednica

Vydalo vydavateľstvo MAFRA Slovakia, a. s.
Copyright MAFRA Slovakia, a. s., 2024
Autori textov: Simona Hricišinová, Radoslav Hoppej,
Veronika Nichta Mráziková, Katarína Abeille,
Richard Filipko, Dan Himič
Zodpovedná redaktorka: Monika Francisci
Dizajn a grafická úprava: Martina Buzinkayová
Jazyková úprava: Katarína Zitová
Úprava fotografií: Anton Záhradník
Autori foto: Miroslava Spodniaková, Peter Mayer, Katarína
Kincelová, TASR, Shutterstock, Archív Vinianskeho hradu,
Miroslav Eliáš, OZ Hrad Uhrovec, Martin Slezák, Archív
Mojmíra Chomu, Archív Hradu Modrý Kameň

Foto na obálke: Shutterstock
Tlač: Finidr, s. r. o.

MAFRA Slovakia
Prvé vydanie
ISBN 978-80-8254-099-7

S osobnými tipmi
od blogera
Rada Hoppeja
*„Nie je túra
bez Štúra“*

Slovenské
HRADY,
ako ich nepoznáte

~čarouné~
SLOVENSKO

OBSAH

Nitriansky hrad: Najdlhšie obývaný	10
Bratislavský hrad: Zaujímavé príbehy a dejiny	18
Hrad Devín: Po stopách histórie	28
Hrad Korlátko: Strážca Záhoria	36
Hrad Modrý Kameň: Domov hračiek a divadelných bábok	42
Hrad Uhrovec: Obnova top zručaniny	50
Viniansky hrad: Potulky s kastelánom	56
Vodný hrad Hronsek: Ruina, ktorá vstala z popola	62
Čachtický hrad: Miesto, v ktorom vraj straší	70
Hrad Sklabiňa: Plný tajomna	78
Hrad Zborov: Majestátna pevnosť	86
Spišský hrad: S atmosférou stredoveku	92
Tematínsky hrad: Neprístupné čaro	100
Hrad Červený Kameň: Slovenský klenot	106
Hrad Dobrá Voda: Výlet za históriou	112
Hrad Lednica: Spätý so skalou	118
Hrad Revište: Dominanta nad údolím Hrona	128
Bojnický zámok: Ako z rozprávky	136
Oravský hrad: Milovaný filmármi	146
Smolenický zámok: Na romantickom mieste	156
Trenčiansky hrad: Strážca mesta	162

Predplaťte si Čarouné Slovensko

Ročné
predplatné
51,60 €

- ♦ zážitky
- ♦ adrenalin
- ♦ bicykel
- ♦ voda...

Via ferrata Nitra • Horská chata na Grúni • Lákové Stúrovo

Predplatné objednávajte na eshop.hnonline.sk alebo oskenujte QR kód

Milí čitatelia,

ako redaktorka magazínu Čarovné Slovensko som už navštívila veľa miest. Aj preto je asi normálne, že pri stretnutí s kamarátmi alebo so známymi padne po otázke „Ako sa máš?“ hneď ďalšia: „Aké miesto odporúčaš na výlet?“ Uvedomila som si, že takmer všetkým a takmer vždy odporúčam návštevu nejakého hradu. Asi preto, že ja sama hrady milujem. Fascinuje ma prechádzať sa popri kamenných múroch, ktoré stoja na mieste už niekoľko storočí a ktoré postavili naši predkovia bez ťažkých strojov a poznatkov, aké máme v súčasnosti. A povedzme si pravdu, výlet na hrad je takým skvelým kompromisom. Aby ste sa dostali na hrad, tak si musíte aj čosi vyšliapať, ale za peknými výhľadmi nemusíte kráčať tri hodiny do kopca. Navyše sa na hrade dozviete množstvo zaujímavých informácií. Ako hovorím... dokonalý výlet. Aj preto sme sa rozhodli zážitky z hradov, ktoré sme doteraz navštívili spolu s kolegami redaktormi Čarovného Slovenska, dať do knihy. Na pomoc sme si prizvali aj populárneho cestovateľa Radoslava Hoppeja, ktorý reportáže obohatí o svoje tipy na výlety v okolí, ale prezradí aj rôzne pikošky. Nech sú stránky tejto knihy pre vás inšpiráciou a motiváciou na objavovanie nových miest a príbehov, ktoré písali dejiny.

Simona Hricišinová

Vďaka môjmu blogu *Nie je túra bez Štúra* som precestoval a objavil množstvo zákutí našej krásnej krajiny. S hrdosťou sa už niekoľko rokov označujem za „turistu vo vlastnej krajine“, no aj napriek tomu, že som navštívil už stovky miest, ešte stále mám pred sebou veľa neobjavených pokladov Slovenska. V tejto knihe nájdete príbehy tých najkrajších a najzaujímavejších hradov a zámkov u nás. Jej súčasťou sú aj praktické rady a zdieľam v nej aj svoje osobné zážitky a tajomstvá, ktoré sa za ich múrmi skrývajú. Okrem toho som do knihy zapracoval desiatky zaujímavých tipov na výlety a na túry v ich okolí. Vybral som také miesta, ktoré ma osobne oslovili svojou jedinečnosťou a krásou. Verím, že táto kniha bude pre vás nielen zdrojom inšpirácie, ale aj verným sprievodcom pri objavovaní krás nášho Čarovného Slovenska.

Radoslav Hoppej

NITRIANSKY HRAD

Najdlhšie obývaný

Ked sa povie Nitra, často si ju spojíme s najstaršou históriou našich predkov a bratmi Cyrilom a Metodom. Ak si chcete oprášiť vedomosti zo školy, Nitriansky hrad je ideálny tip na váš ďalší výlet. Navštívite miesto, kde sa písala história, ale nazriete aj do klenotnice Diecézneho múzea.

Uprostred Nitry sa nachádza náš najväčší stredoveký hrad. Zároveň ide o súvisle najdlhšie obývaný hrad na Slovensku. Aj keď sa môže zdať, že nevyzerá ako hrad, ale pripomína skôr kostol. Nie nadarmo, aj dnes je sídlom Nitrianskeho biskupstva.

Drevené vráta

Pri príjazde do Nitry vidieť Nitriansky hrad už z diaľky. Trasa je jednoduchá a z centra mesta sa k hradu dostanete pešo za desať minút. Do areálu vstúpite cez veľké drevené vráta a máloktoľ návštevník vie, že ich vznik sa datuje do roku 1605. „Drevené vráta sú jedinou stredovekou funkčnou bránou na Slovensku, každé ráno bránu otvoríme a večer zatvoríme,“ doplnila odborná pracovníčka Diecézneho múzea Silvia Eliašová z Neziskovej organizácie Castellum.

Možno už viete, že prvá písomná zmienka o Nitre sa spája so stavebnou činnosťou kniežaťa Pribinu a s posväte-

ním najstaršieho kostola na našom území v roku 828. V období Veľkej Moravy sa na hrade zdržiaval knieža Svätopluk. „Okolo roku 833 knieža Mojmir spojil Moravské a Nitrianske kniežatstvo (Morava), neskôr sa toto územie spomína ako Veľká Morava. Mojmir na tróne vystriedal Rastislav, ktorý v snahe oddeliť cirkevnú organizáciu od franskej inicioval príchod misionárov, solúnskych

Moje dojmy /pikošky:

Pri návšteve hradného komplexu v Nitre ma najviac zaujala Bazilika sv. Emeráma, ktorá mi svojím krásnym interiérom doslova vyrazila dych. Vstup do baziliky je bezplatný, takže si ju môžete bez problémov prejsť. Miesto, kde sa hradný komplex rozprestiera, doslova dýcha históriou, a tak ako iné hrady, aj toto miesto je spájané s významnými osobnosťami z našich dejín, napríklad aj s vládou najstarších veľkomoravských panovníkov Pribinu alebo Svätopluka. Ocitnúť sa na miestach, kde kedysi aj títo veľikáni, znamená pre mňa veľmi veľa. Teším sa, že môžem aktívne cestovať po Slovensku, pretože mám možnosť ocitnúť sa aj na takýchto jedinečných miestach.

O hrade

Lokalizácia: Nitra, Nitriansky kraj

Vznik dnešného hradu: 11. storočie

Významní majitelia: Hrad je sídlom
Nitrianskeho biskupstva

Hradný areál v Nitre sa nachádza na kopci, a tak máte výhľad v štýle „mesto na dlani“.

Prístup:

Trasa 1: V meste sa dostanete na Župné námestie, kde sa nachádza menšie spoplatnené parkovisko pred kruhovým objazdom. Odtiaľ pôjdete pešo po Kráľovskej ceste miernym stúpaním až k hradnému komplexu.

Trasa 2: Druhou možnosťou je prístup z veľkého neplateného parkoviska pred zimným štadiónom pri Podzámockej ulici a odtiaľ po chodníku na severnom svahu hradného kopca až k samotnému hradu.

bratov sv. Cyrila a Metoda, v roku 863. Ich pôsobenie má veľký význam nielen v zmysle šírenia kresťanstva na našom území, ale znamenalo aj výrazný rozvoj kultúry a vzdelanosti,“ hovorí Silvia Eliašová.

Od roku 880 je hrad centrom Nitrianskeho biskupstva. „Práve tu v Nitre vzniklo prvé biskupstvo v stredoeurópskom priestore v roku 880, keď pápež Ján VIII. vydal pre Svätopluka bulu *Industriae tuae* (Tvojej horlivosti). V nej pápež potvrdil Metodovo postavenie arcibiskupa Moravy a nazval ho milovaným synom,“ doplnila Silvia Eliašová.

Hrad znášal mnoho útokov

Po páde Veľkej Moravy začiatkom 10. storočia bol hrad znefunkčnený, ale postupne došlo k obnove a hrad sa stal centrom župy. Prvou a najrozsiahlejšou stavbou bola Katedrála – Bazilika sv. Emeráma, ktorá sa spomína v Maurovej kronike z polovice 11. storočia. Náročným bolo pre hrad 13. storočie, v rokoch 1241 a 1242 hrad odolal tatárskemu vpádu, v roku 1273 hrad vypálili a zhoreli aj viaceré cennosti. A aby toho

Tipy #niejeturabezstura

1. Kostol sv. Michala Archanjela v Dražovciach – nachádza sa na skalnatom kopci nad Dražovcami, mestskou časťou Nitry. Tento kostol patrí k najstarším románskym kostolom na Slovensku a dovoľím si povedať, že aj k tým najkrajším pamiatkam u nás. Počas roka je zatvorený, no 29. septembra, na Michala, sa tam vždy koná omša. Obzrieť si ho zvonku však môžete kedykoľvek.

2. Rozhľadňa na Hórke – trasa k rozhľadni vedie z obce Podhorany, dlhá je približne 800 metrov a je dobre vyznačená. Najskôr sa ide po cestičke a potom do mierneho kopca. Za odmenu si budete môcť vychutnať výhľady na celý nitriansky región a okolitú prírodu.

3. Rotunda sv. Juraja nad Nitrianskou Blatnicou – je to jedna z najstarších stavieb u nás a najstaršia rotunda na Slovensku. Pochádza z 9. storočia, asi z jeho prvej tretiny, teda z predveľkomoravského obdobia. Z centra obce Nitrianska Blatnica je to k nej pešo asi 5 kilometrov, alebo si môžete cestu skrátiť autom a vyviezť sa až tesne pod les, v ktorom sa nachádza. Od rotundy sa môžete vydať ďalej na najvyšší vrchol Krahulčích vrchov, ktorým je vrch Marhát.

nebolo málo, na začiatku 14. storočia hrad vypálili a zničili vojská Matúša Čáka Trenčianskeho. Dalo by sa povedať, že v období od 13. do 17. storočia, počas povstaní a tureckých vpádov, boli stavby hradného komplexu viackrát

poškodené či dokonca zničené. Veľkej stavebnej obnovy sa dočkal až na začiatku 18. storočia, po odznení povstaní Františka Rákociho. K vybudovaniu nového biskupského paláca a veľkej obnove došlo za pôsobenia biskupa Ladislava Adama Erdödyho. Hrad tak dostal súčasnú podobu.

Krásna bazilika

Bazilika je najstarším diecéznym chrámom na Slovensku a skladá sa z troch častí: Horného kostola, Dolného kostola a románskej Kaplnky sv. Emeráma. „Kaplnka bola postavená ako prvá, je najstaršia a zároveň aj výzdoba je v nej najjednoduchšia. Keď sa pôjdeme pozrieť do Horného kostola, uvidíme posun v čase, to je už výsledok barokizácie,“ dodáva Silvia Eliašová a prevedie nás kaplnkou. „Zachovala sa v pôvodnom ráze, v 20. storočí bola rekonštruovaná a oltár bol osadený v polovici 20. storočia, nachádza sa tu relikviár sv. Cyrila.“

Celá katedrála je živým chrámom a nielenže v nej prebiehajú omše, ale aj krsty či svadby. „Na Katedrále sv. Eme-

Nitriansky hrad vidieť už z diaľky.

ráma je zaujímavé aj to, že je bazilikou, čo nie je automatické. Titul baziliky získala v roku 1988. Bazilika minor je titul, ktorý prepožičiava pápež významným chrámom. Predpokladom je jedinečnosť pútnického miesta a spojitosť s výnimočnou dejinnou udalosťou,“ doplnila Silvia Eliašová.

Gotická freska

Pri prehliadke katedrály nás sprievodkyňa upozorní na významnú fresku, ktorú objavili pri reštaurátorských prácach v roku 2011. Gotická freska bola pomerne dobre celistvo zachovaná. Nachádza sa na čelnej strane presbytéria Dolného kostola katedrály. Jej vznik sa datuje do 14. storočia a v ľavej časti zobrazuje motív smrti Panny Márie, napravo sa nachádza jej

Cesta na hrad je nenáročná, z mesta vám to zaberie asi desať minút.

korunovácia. Motív zomierajúcej Márie bol pomerne rozšírený v tradičnej stredovekej kresťanskej symbolike.

Ideme do najnovšej časti katedrály a hovorí sa, že aj najkrajšej. Vidíme krásnu výzdobu a bohatý oltár. „Zasvätený je Najsvätejšiemu Spasiteľovi a osadený do katedrály bol v prvej tretine 18. storočia,“ dodáva Silvia a pohľad nám upriami na kazateľnicu. „V presbytériu vidíme dve kazateľnice, čo nie je bežné. Prvá kazateľnica bola tá, na ktorú sa vystupuje po schodíkoch, dal ju postaviť vtedajší sídelný biskup Ladislav Adam Erdödy, ktorý nariadil aj barokizáciu katedrály na prelome 17. a 18. storočia. Po svojej pracovnej ceste v Poľsku, kde ho ranila mŕtvica, nebol schopný vyjsť po schodíkoch, tak si dal postaviť druhú kazateľnicu,“ dozvedáme sa.

Sídlo biskupa

Nečakajte, že sa poprechádzate po hrade s expozíciami historického nábytku alebo nálezmi z hradu. Návštevníkom je dovolené prezrieť si katedrálu, Gotickú priekopu a vyjsť na vežu katedrály. K dispozícii sú aj expozície v Diecéznom múzeu. Do samotného hradu sa nedostanete z jedného prostého dôvodu. Je sídlom Nitrianskeho biskupstva. V biskupskom paláci sa nachádzajú kancelárie, obytné a iné reprezentačné priestory. „Pre verejnosť je sprístupnený raz do roka na sviatok sv. Cyrila a Metoda, 5. júla,“ vysvetlila sprievodkyňa.

„Počas obdobia socializmu tu sídlila Slovenská akadémia vied, hrad sa vtedy nevyužíval ako turistická destinácia. Prechodom na demokratické zriadenie spoločnosti sa biskupský palác opäťov-

ne stal výlučným sídlom biskupstva, čím sa nadviazalo na dlhodobú tradíciu,“ uviedla Silvia Eliašová.

Diecézne múzeum

Ani nevieme prečo, ale výhľady z hradov si vždy chceme nechať na koniec. Je to akosi bodkou za pekným výletom, a preto pri Nitrianskom hrade neurobíme výnimku. Veď ešte nekončíme. Vyberáme sa nakuknúť do Gotickej priekopy, ktorá každé leto víta návštevníkov pri rôznych koncertoch alebo premietaní filmov. Silvia Eliašová si ešte pamätá na časy, keď bola Gotická priekopa v zlom stave: „Bolo to tu celé zarastené, v priebehu posledných desaťročí prešiel celý hradný komplex výraznou revitalizáciou, ako aj otvorením sa turistom.“

Naše kroky následne smerujú do Diecézneho múzea, prvého svojho druhu na Slovensku. Prezентuje cirkevné a umelecké vzácnosti a obsahuje viacero častí, prvá má názov Keď písmo prehovorí a uvidíte tam písomné pamiatky, ktoré sa viažu s Veľkou Moravou. „Vidíme napríklad kópiu najstaršej knihy na Slovensku, ktorá bola viazaná. Je to nitriansky evanjeliár, alebo sa nazýva aj Nitriansky kódex, a pochádza z 11. storočia,“ priblíži Silvia.

Z veže sú krásne výhľady

Všetkých milovníkov hudby poteší tzv. Hudobná expozícia. „Patrí medzi najnovšie inštalované časti múzea. Môžeme vidieť hudobné nástroje, ktoré boli súčasťou cirkevného života na hrade od 18. do 20. storočia. Je zrejme, že pôvod-

ná zbierka nôt i hudobných nástrojov bola zrejme rozsiahla a cenná,“ vysvetlila sprievodkyňa a dodala, že niektoré z nástrojov sú dokonca funkčné.

Najväčším pokladom, tentoraz doslovne, je Klenotnica Diecézneho biskupstva, ktorá obsahuje liturgické predmety používané v minulosti v Katedrále sv. Emeráma pri slávení svätej omše. Silvia Eliašová vysvetľuje: „Ide o najcennejšie predmety (kalichy, monštrancie, biskupské insígnie) v zbierkach múzea z 15. až 20. storočia, pričom v expozícii ich vidíme inštalované chronologicky. Popri historickej a umeleckej hodnote sa pri nich stretávame aj s veľkou duchovnou hodnotou, keď si predstavíme, že boli naprieč stáročiami používané pri liturgických sláveniach práve sídelnými biskupmi.“ Poslednou expozíciou je betlehem, ktorý je vo vianočnom období umiestnený v katedrále, ale v iných častiach roka si ho návštevníci môžu pozrieť práve v múzeu. „Niekoľko rokov trvalo vyrobenie postáv, takže na hrad prichádzali postupne.“

Sedem pahorkov

O Nitre sa hovorí, že sa rozkladá na siedmich pahorkoch ako Rím. Či je to pravda, si môžete overiť na veži katedrály, odkiaľ je skvelý výhľad na celú Nitru. „Vybudovanie veže sa spája s rozsiahlou stavebnou činnosťou biskupa Jána Telegdiho z rokov 1622 – 1642,“ dodáva sprievodkyňa.

Vo veži sa nachádzajú štyri zvony, ktoré vyzvávajú každú celú hodinu. My sa nachádzame na veži presne o jednej poobede, takže zvony začnú hlučno zvoniť a pre nás to symbolicky znamená, že nám odbili koniec našich potuliek.